

HÍREK, BESZÁMOLÓK

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEÉMIA CLV. RENDES KÖZGYŰLÉSE

1994-ben a *Parlament megalkotta az 1994. évi XL. törvényt a Magyar Tudományos Akadémiáról*. Eszerint a Magyar Tudományos Akadémia önkormányzati elven alapuló, jogi személyként működő köztestület. Köztestületként a tudomány művelésével, támogatásával és képviselésével kapcsolatos közfeladatokat lát el. E köztestületet az akadémikusok, valamint a tudomány más olyan képviselői alkotják, akik tudományos fokozattal rendelkeznek, és tudományos tevékenységükkel a magyar tudomány feladatainak megoldásában vesznek részt (na és persze, ezenkívül írásban bejelentik igényüket a köztestületi tagságra). A köztestület nem akadémikus tagjai jogait képviselhet útján gyakorolják.

A törvény jelentős újdonsága, hogy az Akadémia nemcsak az akadémikusokat foglalja magában, hanem a tudományt művelők egy sokkal tágabb körét, a tudományos fokozattal rendelkezőket is. Az akadémikusok (rendes és levelező tagok) összlétszáma 277, míg a nem akadémikus köztestületi tagok száma 5917, így az Akadémiának mint köztestületnek a létszáma 6194 fő.

Az új Akadémia némi komolytalansággal Jókai regényeinek reformkori Magyarországhoz hasonlítható, ahol az országgyűlésnek a Közgyűlés felel meg. Ennek az „országgyűlésnek” a „főnemesség”, vagyis az akadémikusok rangjuknál fogva automatikusan tagjai, ők amolyan „felsőházat” alkotnak, míg a (hétszilvafás és bocskoros) „köznemesség”, vagyis a nem akadémikus minősítettek választójoggal rendelkeznek és választott képviselőikből áll az „alsóház”. Persze, mint minden hasonlat, azért ez is sántít, mert a Közgyűlés valójában nem oszlik két „házra”, hanem a két rész együtt alkot egy egységes döntéshozó fórumot. Mindenesetre, az új akadémiai törvény egy nagyon érdekes és tudomásom szerint példa nélkül álló szervezetet hozott létre, ami szerencsés esetben nagyon jól is működhet.

Az akadémiai törvény megszületése után az Akadémia haladéktalanul hozzáfogott az átalakulás megszervezéséhez. Létrehozták a köztestület nem akadémikusi részét, vagyis a tudományos minősítéssel rendelkezőket megkérdezték, hogy részt kívánnak-e venni az Akadémia munkájában. A pozitív választ

adókból állt össze köztestületi választók névsora, akik aztán 1994 őszén kétfordulós választással tudományterületenként megválasztották saját közgyűlési képviselőiket.

Az összesen 200 választható képviselői helyből a mi tudományterületünknek 2 jutott. Ezt a két köztestületi képviselői helyet a kollégák szavazatai TAKÁCS Ernő professzor úrral és BODOKY Tamással töltötték be. (Az érintettek ezúton is köszönik a bizalmat, minden igyekezetükkel azon lesznek, hogy méltóknak bizonyuljanak rá.)

A választások lezajlása után az Akadémia vezetése gyakorlatilag azonnal összehívott egy Rendes Közgyűlést. Az 1995. január 19—20-án megrendezett Közgyűlésnek első és legfontosabb pontja az volt, hogy KOSÁRY Domokos, az Akadémia Elnöke bizalmat kért és kapott a jelenlegi akadémiai ciklus végéig (1996 májusáig). Ezután, bár a közgyűlés vezetése néha nagyon küszködött az ilyen jellegű gyakorlat hiányával, viharos ütemben megszületett egy teljesen új akadémiai struktúra. Meg kellett állapítsuk, hogy a tárgysorozat igen jól elő volt készítve. Előkészítésére külön rendkívüli Közgyűlést hívtak össze 1994 végén.

A Közgyűlés megválasztotta az Akadémia Doktori Tanácsát és megszavazta működésének alapszabályát, megválasztotta az Akadémiai Kutatóhelyek Tanácsának közgyűlési delegáltjait és megszavazta az AKT alapszabályát, megválasztotta a Vagyonkezelő Kuratóriumot és megszavazta működésének alapelveit, megválasztotta a Felügyelő Bizottságot, a Tudományetikai Bizottságot, az Elnökség doktor tagjait és a Könyv- és Folyóiratkiadó Bizottság titkárát. Egyedül az Akadémia főtítkárhelyettesét nem sikerült megválasztani, mert erre a posztra nem akadt megfelelő jelölt.

Végül a Közgyűlés elfogadta az MTA 1995. évi költségvetését is és az ülés ezzel véget is ért. Az újdonsült köztestületi képviselők pedig enyhén zúgó fejjel, de vitathatatlan megkönnyebbüléssel kiballagtak a tocsogós januári szürkéségbe. Valami alapvetően új született, reméljük, valóban jól fog működni.

Bodoky Tamás

IAGA ELEKTROMÁGNESES INDUKCIÓS WORKSHOP

Brest (Franciaország), 1994. augusztus 8—13.

Sokszor és sokan elmondták már, hogy a Nemzetközi Földmágnességi és Aeronómiai Asszociáció egyik legtevékenyebb munkacsoportja az, amelyik a Föld elektromágneses indukciós kutatásával foglal-

kozik (1/2 számú). Immár 1972 óta a 12. workshopját rendezte meg Brestben. E workshopokat Rosemary HUTTON, edinburghi professzor kezdeményezte. Mindjárt a harmadikat hazánkban, Sopronban az

MTA Geodéziai és Geofizikai Kutatóintézet rendezhette meg nem elhanyagolható sikerrel, egyidejűleg kibocsátva a *Geoelectric and Geothermal Studies* (Akadémiai Kiadó, 752 oldal) nagy KAPG monográfiát, amely eljutott — gyakori hivatkozásokból következtetve — a világ számos könyvtárába. Hazánk ekkor már a híd szerepét játszotta, részben a KAPG révén, a keleti és nyugati kutatók között. Azóta a 12 workshop bejárta a világ jelentős részét Új-Zélandtól Ensenadaig (Mexikó) és 1996-ban Japán lesz a házigazdája Hokkaidóban.

Brestben a francia kollégákon volt a sor. Régóta aktuális volt már a francia rendezés, hiszen a workshopok gerincét képező magnetotellurikus kutatási módszer alapjait a francia L. CAGNIARD professzor fektette le 1952—53-ban, kétségtelen orosz, japán előzetes elméleti eredmények után.

A francia helyi rendezőbizottság elnöke prof. Pascal TARITS volt, akinek érdemeit a gondos előkészítéstől a minden részletre odafigyelő, sokoldalú rendezésig — alkalmakat nyújtva a kikapcsolódásra és egymással való ismerkedésre is a hosszú szakmai elfoglaltság után — nem lehet eléggé kiemelni. Tengeri elektromágneses kutatásairól ismert szakemberként frissen került az Université de Bretagne Occidentale geofizikai tanszékére és e rendezés révén is kiválóan bizonyította alkalmasságát e pozícióra.

A workshopok egyszerű konferenciák, ahol egy tématerület (esetünkben az elektromágneses indukció) kiemelt fejezeteit nagyon részletesen tárgyalják meg egy-egy review előadás összefoglalásához kapcsolódó legújabb eredmények bemutatásával (contributed papers). Ezt történt Brestben is.

A workshopot L. CAGNIARD (1900—1971) emlékének szentelve a rendezvény az SI—W5 L. CAGNIARD Symposium-mal kezdődött, amelynek tárgya: „Földtani és geofizikai adatokkal integrált vezetőképességmodellek értelmezése”.

Az ülések (a workshop jelölésével) témái a következők voltak:

W1 — Az elektromágneses és elektromos módszerek alkalmazása a környezet vizsgálatára (D. NOBES)

W2 — Óceáni elektromágneses tanulmányok (N. PALSHIN)

W13 (W3 + W10) — Fúrólukban és gerjesztett térrel a felszínen végzett kutatások (B. SPIES)

W4 — Szeizmo-elektromos és mágneses hatások (S. PARK)

W6 — A földköpeny dinamikájának elektromágneses jelei (V. RAVAL) (nem jelent meg)

W7a — Új módszerek a modellezésben és az inverzióban

W8 — A kőzetek elektromos sajátosságai laboratóriumi és in situ vizsgálatok alapján (J. QIAN)

W9 — A kultúrzej jellemzése és korrekciója (A. JUNGE)

W11 — Nemzeti és regionális koordinációjú elektromágneses programok

207 szerzőt sorol fel a konferenciafüzet, akik összesen 76 szóbeli és 162 poszter előadást tartottak. A poszterek hatalmas mennyisége miatt azok egész héten át láthatók voltak. Soha ilyen nagymérvű érdeklődés nem volt a tématerület iránt. Ezt a szerzők különböző anyagi támogatással is segítették, így a szovjet utódállamokból kb. 30 résztvevő volt jelen. A legnagyobb érdeklődést a modellezés és az inverzió témakör jelentette, ahonnan összesen 20 szóbeli és 55(!) poszter előadást jelentettek be. A következő preferált területet a nemzeti és regionális projektek alkották (12 szóbeli és 28 poszter előadással). Lényegében ezek témája megegyezett a Cagniard-szimposiuméval (6 szóbeli és 14 poszter), ahol főleg CAGNIARD professzor ma még élő munkatársai vázolták fel a francia eredményeket időrendi sorrendben. Összefoglalva a mérési eredmények és azok numerikus értelmezése jelentette a workshop gerincét.

Magyar részről ADÁM Antal és SZARKA László (MTA GGKI) MTA-CNRS együttműködés keretében, NAGY Zoltán és THUMA Attila (MOL) pedig fizetett résztvevőként szerepelt a workshopon. A magyar előadások a következők voltak:

ADÁM A., GUTDEUTSCH R., ARIČ K.: Structural and petrological changes in Bohemian Massif (SI—W5),

ADÁM A., HAAK V., STANICA D.: EUROPROBE geoelectrical subproject in the Carpathian arc/Pannonian basin (W11),

ADÁM A., SZARKA L.: Time and space relation of the ELF (AMT) signal and noise,

NAGY Z., HAJDU G., LANDY I., THUMA A.: Magnetotelluric survey of structural details within a thrust belt of the Pannonian basin in Hungary,

SZARKA L., MENVIELLE M., TARITS P., ADÁM A.: A thin sheet numerical study of the electromagnetic field over geometrically complex high conductivity structures (W7).

A szakmai kirándulás az Armorican Massif-ba irányult, amelyet néhány jelentős késő paleozoós nyírási zóna szabdal földrajzilag jól elkülönülő részekre. Számunkra igen érdekes volt látni a nyírási zónákat kitöltő szilur fekete grafitos palákat, amelyek feltehetően a kis ellenállású zónákat alkotják elkülönülő dyke-ok formájában a Dunántúli vezető-képesség-anómália területén is.

A workshop Brestben elérte azt a szintet, amely mellett a résztvevők számára a teljes „feltálat” szakmai anyag már befogadhatatlanná vált, így a hagyományos konferenciák gyakorlatának megfelelően csak bizonyos irányban lehetett behatóbban tájékozódni és az is sokszor meghaladta az erőnket. A tudomány e szűkebb területe is óriásivá nőtt.

Ádám Antal

KÍNA, A MAGNETOTELLURIKUS NAGYHATALOM (Kínai útbeszámoló)

1994. október 31. és november 2. között került megrendezésre az első nemzetközi és egyben a harmadik hazai MT konferencia Közép-Kínában, Vuhan Földtudományi Egyetemén. A konferencia nemzetközi jellegét az adta meg, hogy a szakterület néhány nemzetközileg ismert képviselőjét is meghívták előadás tartása végett és részvételüket anyagilag is támogatták nagyvonalú vendéglátás keretében. A meghívottak között volt e sorok íróján kívül K. VOZOFF ausztrál, M. N. BERDICHEVSKY orosz, J. BOOKER amerikai professzor, továbbá dr. PING ZHANG Kanadában élő kínai kutató. Jelen volt még D. MILLS, a GEOTOOLS cég képviselője is a mintegy 100 kínai szakemberen kívül.

A kínai szakmai háttérről annyit kell elmondani, hogy jelenleg kb. 50 legkorszerűbb amerikai és német gyártmányú, főként Phoenix és Metronix (100 ezer USD-nál drágább) digitális magnetotellurikus műszer áll a szakemberek rendelkezésére, akik között a kapott információ szerint — de a konferencia kínai előadásai alapján is elmondható — legalább 80 magasan minősített szakember vezetésével folynak az MT kutatások több ezer geofizikus közreműködésével.

Az egyetemi képzésben is komoly szerepet kapnak a természetes elektromágneses módszerek mind a pekingi, mind a rokon vuhani Földtudományi Egyetemen. A magnetotellurikus módszerről külön tankönyveket írtak. Ezek írásában élen jár a hazánkban a hatvanas évek elején kandidátusi fokozatot szerzett CHEN LESHOU professzor, a MGE tiszteleti tagja és az 1993-ban, az MGE vendégeként ugyancsak hazánkban járt WANG GUANGE professzor, akik már a 70-es években 2D MT inverziós programot dolgoztak ki. Kiváló elméleti felkészültségéről híres a Vancouveri Egyetemen doktorált WANG JIAYING professzor, a vuhani Alkalmazott Geofizikai Tanszék tanára, aki körül szerveződött tudományos iskola kapta a konferencia megrendezésének jogát.

Nagyon jelentős MT kutatásokat végez a pekingi Szeizmológiai Hivatal Földtani Intézete LIU GUODONG professzor, igazgatóhelyettes, nemzetközileg elismert kutató irányításával.

Intézetében tett látogatásom során 1000 pontos tibeti MT kutatásaiknak eredményeit vitatta meg velem. Hasonlóan figyelemre méltó eredményeket ért el az MT kutatásban a lanzhoui Szeizmológiai Intézetben LIN CHANGYOU doktor. A sort hosszan folytathatnám.

Az előadások a módszerfejlesztéstől a területi mérések eredményeinek bemutatásáig és értelmezéséig az MT módszer napjainkban legérdekesebb és megoldásra váró kérdéseivel foglalkoztak.

A GEOTOOLS programrendszer bemutatása után általános elismerést szerzett WEI SHENG fiatal kutató, aki szinte a GEOTOOLS-szal egyenértékű nagy MT programrendszert dolgozott ki.

A módszertani előadások között 2D direkt, inverz programok, folytonos és anizotróp közegben, dekompozíció, a galvanikus torzulások (static shift) csökkentése, zajok elnyomása, EMAP széleskörű alkalmazása (3D közegben is), közös MT és szeizmikus kiértékelés stb. szerepelt.

A területi mérések kőolajtelepek kutatására (pl. Tarim, Jangce stb. medencében), vízkutatásra, nagytektonikai vizsgálatokra (pl. Tibetben), földrengés-előrejelzésre (monitorozásra), földkéreg- és felsőköpeny-kutatásra, geotermikára stb. irányultak.

Magas színvonalú, élénk vitakedvű rendezvény volt. A nyelvi problémákat külföldön tanult, jó angol nyelvtudással rendelkező kínai kollégák oldották meg elismerésre méltó tolmácsolással.

Az én előadásom címe: „Electrical Resistivity as Indicator of Physical Phenomena in the Earth.” Ezenkívül egy vitautást is vezethettem BOOKER professzorral közösen az „MT inverzióról és értelmezéséről”, ahol a Cseh Masszívumban és a Békési medencében mért adataink modellezését, inverzióját és értelmezését elemeztem.

A konferenciát egy 4 napos kirándulás követte a Jangce folyó 3 torkához (Three Gorges) Vusanba, mintegy 550 km-re Vuhantól. (Az utat Jicsangig, azaz 380 km-t autóbusszal, onnan Vusanig hajóval tettük meg a Jangcén.) Magas karsztos, szűk sziklafalak között hajóztunk a Jangce háborgó mellékfolyóján. Kis motoros hajó orrán 2 kínai bambuszrudakkal igyekezett a zátonyrafutást megakadályozni. A látvány emlékezetes élmény marad. Pár év múlva ezen a területen a Jangce szintjét egy hatalmas vízierőmű 120 m-rel duzzasztja meg. (E környéken épül Kína egyik leghatalmasabb vízierőműve. 1 millió ember kitelepítése válik szükségessé.) — Egy napot Jicsang nevezetességeinek megtekintésével töltöttünk, majd Vuhan érintésével Pekingbe repültem. Itt LIU GUODONG professzor kérésére a Szeizmológiai Hivatal Földtani Intézetében „Relation between the low viscosity graphitic conductors and tectonics and seismicity” címen, míg a Pekingi Földtudományi Egyetemen CHEN LESHOU professzor fordításával „Geoelektromos mélyszerkezetek meghatározása az EM tértorzulások figyelembevételével” címen tartottam előadást. Mindkét intézménynél nagy barátsággal és vendégszeretettel fogadtak. Ehhez még hozzájárult SALÁT Péter kollégánk kedves kalauzolása Peking nevezetes helyein.

November 10-én érkeztem haza.

Ádám Antal

BESZÁMOLÓ

a John S. Sumner emléküléről (Tucson, Arizona, 1994. október 17-20)

Az Arizonai Egyetem 1994 októberében emlékülést rendezett John S. SUMNER, a gerjesztett polarizációs kutatómódszer egyik amerikai „nagy öregje”, az egyetem 1963 és 1993 közötti oktatója emlékére, aki 1993 nyarán repülőszerencsétlenségben életét vesztette. A találkozóon egyetlen magyarként alkalmam volt résztvenni.

A kifejezetten a gerjesztett polarizációs módszerrel, annak érckutatási és környezetvédelmi alkalmazásával foglalkozó konferencián több mint 170 szakember gyűlt össze, mind az öt kontinensről: az USA-ból jött mintegy 100, kanadai volt 27, ausztrál 18, orosz 8, európai 13, ázsiai 5, afrikai 4, közép- és dél-amerikai 9 fő (köribelül, ugyanis még a találkozó során kiosztott „végleges” résztvevő-listához képest is voltak változások). Ha tekintetbe vesszük, hogy a geofizikán belül mekkora részt képviselnek a geoelektromos módszerek, a geoelektromosságon belül pedig a GP módszer, akkor ez igen tekintélyes világméretű részvétel.

7 szekcióban 27 előadás hangzott el, emellett ugyanezen 7 szekcióban kiállítottak 25 poszter előadást. A szóbeli előadások megoszlása: 16 amerikai, 6 európai, 3 kanadai, 1—1 ázsiai és ausztrál, a posztereké 7 amerikai, 7 orosz, 4 európai, 3 kanadai, 2—2 ausztrál, illetve ázsiai.

A témakörök felölelték a kőzetek fizikai tulajdonságait, az adatgyűjtés, a feldolgozás, a megjelenítés kérdéseit, az érckutatási és a környezetvédelmi alkalmazás problémáit. Ez utóbbi szekcióban szóbeli előadást tartottam: konkrét kutatási példák segítségével annak a folyamatnak néhány állomását és eredményét mutattam be, amelynek eredményeként az eredetileg közvetlen érckutató módszerként ismert gerjesztett polarizációs eljárás mára a hazai vízkutatás és a környezetvédelem rutinszerűen használt eszközévé vált.

Megerősödött az a korábbi véleményem, mely szerint a földtani kutatási feladat megoldása, az eredmények szemléltetése kapcsán nincs okunk kisebbrendűségi érzésre. Itt is előfordultak rossz angolsággal elmondott előadások és teljesen használhatatlan diák, bár ez volt a kevés számú kivétel. Több ízben, bár az előadásoknak korántsem többségében megmutatkozott az az általam egyébként nehezen „bevehető” szokás, mely szerint a vetített dia nem az elmondottakat támasztja alá fényképekkel, grafikonokkal, térképekkel stb., hanem megismétli a szóban is elmondottakat.

Az előadások egy része a lecsengő GP jel időbeli elemzésével foglalkozott és különböző érdekességeket, törvényszerűségeket mutatott be. A terepi műszerbemutatóm rém „okos” műszereket láttam, amelyek igen sok időbeli változat mérését tették lehetővé, természetesen minden kijelvezve a kis képernyőn, jegyzőkönyv mint olyan már nem létezik, egy csomó korrekció és előfeldolgozás a méréssel egyidőben megtörténik. Ezek után határozott kettősséget véltem felfedezni: azokban az előadásokban, amelyek komolyabb mennyiségű terepi munka értékelésével foglalkoztak, kizárólag a (néhány) évtizedes formát: dipol-dipol, pol-dipol stb. szelvényekben ábrázolt

hagyományos paramétereket (látszólagos ellenállás, egy rögzített pillanatra vonatkozó látszólagos gerjeszhetőség, PFE (százalékos frekvencia hatás), metal factor stb.) láttam. Úgy tűnik tehát, hogy az új elméleti eredményeknek a mindennapos gyakorlatba való átültetése nemcsak mifelénk megy lassan.

Az előadások után a munka szekció-bizottságokban folytatódott. A környezetvédelmi kérdésekkel foglalkozó bizottságban elfogadott ajánlásokból idézek néhány gondolatot, leginkább azért, hogy érzékeltessem: a problémák egy része ott is teljesen azonos jellegű, mint minálunk.

„...Mit adhat a GP módszer? Ez egyelőre jórészt meghatározatlan....

...Egyelőre nem értjük a szennyezőanyag és a kőzet közötti kölcsönhatást...

...Amennyiben bizonyítani tudjuk a GP módszer környezeti kérdésekben való használhatóságát, akkor ki a végső felhasználó? A szövetségi kormány, az állami kormányok szervei, vízügyi hatóságok, energia- és bányavállalatok...

...Komplexitás különböző szinteken:

- más elektromos és elektromágneses módszerekkel;
- más geofizikai módszerekkel;
- egyéb földtudományi ágazatokkal (hidrológia, geokémia stb.)...

...Vegyük figyelembe a megbízó szempontjait:

- beszéljünk a megbízó nyelvén;
- vonjunk be a projektekbe hidrológusokat, geológusokat, vegyészeket és menedzsereket;
- olyan paramétereket használjunk, amelyek jelentését a megbízó megérti;
- egyszerű kifejezésekkel, de határozottan közöljük a feltevéseinket és az eredmények megbízhatóságát."

Érdekességként (no meg annak illusztrálására, hogy az emberek gondolkodása és értékítélete mennyire eltérő) megemlítek két véleményt: az egyik európai kolléga azon „kesergett”, hogy borzasztó ez az amerikai túlsúly: aki vagy ami a GP terén egyáltalán létezik és számít, az mind az USA-ból vagy Kanadából ered. Egy amerikai szakember pedig némi önsajnálattal jegyezte meg, hogy ami a GP-ben szakmai-módszertani újdonság vagy egyáltalán új ötlet, az sajnos általában Európából származik.

Egy délutáni kötetlen beszélgetésen (Wolfgang SEIBERL, Ausztria; Heikki SOININEN, Finnország; Johan FRIBORG, Svédország és jómagam) is felmerült a résztvevők közötti nyomasztó amerikai túlsúly. Innen indulva csakhamar kikötöttünk ott, hogy célszerű lenne megszervezni — 1996 tavasza látszik reálisnak — egy európai szimpózium - összejövetel - találkozófelét, amelynek a címére több javaslat is született, mint pl. alkalmazott geoelektromos módszerek, geoelektromos módszerek a környezeti problémák megoldásában, a felső néhány száz méteres mélységtartomány geoelektromos kutatása stb. Jó érzés volt hallani, amint a másik három résztvevő erősen javasolta, hogy a szervező-házigazda legyen Magyarország, illetve az ELGI. Indoklásuk: egyrészt célszerű egy volt szocialista országban megren-

dezni, hogy a kelet-európai országok kutatói könnyebben vehessenek részt, másrészt pedig az ELGI-t a nemzetközi ismertsége és tekintélye szinte predestinálja erre. További érvük volt, hogy az ELGI jó nemzetközi ismertségű folyóirattal (Geofizikai Közlemények) rendelkezik, ahol az elhangzott előadásokat megfelelő lektorálás után meg lehetne jelentetni. A konferencia megrendezésére vonatkozó javaslatot ezennel a hazai geofizikus társadalom elé terjeszttem.

Végül, de nagyon is nem utolsósorban: a konferencián történő részvételemet — vagy egy kicsit nagyképpen: a magyar geofizika jelenlétét — az Egyesült Államok Földtani Szolgálat, az Arizonai Egyetem, az Eötvös Loránd Geofizikai Intézet, az Eötvös Loránd Geofizikai Alapítvány és az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság anyagi támogatása tette lehetővé. Mindannyiuknak köszönetemet fejezem ki.

Draskovits Pál

SZAKMAI TÁJÉKOZTATÓ A KIS ÉS KÖZEPES AKTIVITÁSÚ RADIOAKTÍV HULLADÉKOK ELHELYEZÉSÉRŐL

1995. január 27-én a Magyar Természettudományi Társulat, a Magyarhoni Földtani Társulat, a Magyar Földrajzi Társaság, a Magyar Geofizikusok Egyesülete és a Magyar Hidrológiai Társaság szakmai tájékoztatót és konzultációs programot rendezett a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Stúdiójában, a Bocskai úton.

Két előadás és két korreferátum hangzott el. Az első előadó dr. ORMAI Péter, a Paksi Atomerőmű Rt. Hulladékkezelési és Vegyszeti Fejlesztések Osztályának vezetője volt, aki a kis és közepes aktivitású radioaktív hulladékok végleges elhelyezésének műszaki követelményeiről beszélt. A földtudományokkal szorosabb kapcsolatban volt dr. BALLA Zoltán (MÁFI) előadása, amelynek címe *Országos szakirodalmi kutatómunka a kis és közepes aktivitású radioaktív hulladékok végleges elhelyezésére alkalmas földtani objektumok kiválasztására* volt. Ezután következett a két korreferátum — SCHWEITZER Ferenc (MTA Földrajztudományi Kutató Intézet): *Mérnök-geomorfológiai és társadalomföldrajzi kutatási feladatok a kis és közepes aktivitású radioaktív hulladék elhelyezéséhez* és DEÁK József (VITUKI Hidro-

lógiai Intézet): *Felszín alatti vizek védelmének problémája a radioaktív hulladékokkal kapcsolatban*.

Az elhangzottakat röviden abban lehet összefoglalni, hogy az előre meghatározott kritériumok alapján mind felszíni, mind felszín alatti (300 méternél kisebb mélységben) elhelyezésre elsősorban a Duna és a Balaton közti tolna-somogyi dombok jöhetnek szóba, mintegy 5000 km²-es területen. A legalább 150 főnyi hallgatóság számos kérdést tett fel, ezek azonban már inkább a telephely-kiválasztással voltak kapcsolatosak. Most ugyanis csak az első lépéseket, az alkalmatlan térségek kizárását, valamint alkalmatlan objektumok előzetes kiválasztását és előzetes minősítését végezték el 1:500 000 léptékben. Az alkalmas objektum kijelölése és a telephely kiválasztása a következő feladat lesz. Ebben a fázisban már fizikai paraméterekre (például hidraulikus vezetőképesség) is szükség lesz és fontos szempont a kiválasztott közzettest homogenitása. Ezeket az ismereteket, amint azt az előadásban is említették, fúrásokkal és terepi földtudományi vizsgálatokkal kívánják megszerezni a kutatás vezetői.

Verő László

GEOTERMIKUS SZAKÉRTŐI TANÁCSKOZÁS

Az egyesületközi Geotermikus szakcsoport a MOL Rt. támogatásával, az OMBKE—KFVSZ rendezésében a MOL Rt. központjában 1994. november 9-én szakértői tanácskozást tartott a hazai geotermia fejlesztésével kapcsolatos vélemények egyeztetése és a fennálló nehézségek áthidalása céljából.

A rendezvényen részt vett az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium, a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium, a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium és a Népjelölti Minisztérium; az Állami Energiafelügyelet, a Magyar Bányászati Hivatal, az MGSZ, a MÁFI és az ELGI; az OVF, az ATIVIZIG, a VITUKI Rt.; Zala megye Önkormányzata, a MOSZ, a Szentesi Városi Kórház és az Árpád Szövetkezet; a Budapesti Műszaki Egyetem, a Kertészeti és Élelmiszeripari Egyetem, a Miskolci Egyetem és a Külkereskedelmi Főiskola; az ABIC Kft., a FLORATON Kft., a GEOTERM Kft., az INTERPOWER, a PORCIO Kft., a PRIMŐR-PROFI Kft., a ROTARY Rt.; valamint a házigazda MOL Rt. üzlet-

ágainak és szolgáltató szervezeteinek mintegy 70 szakembere.

Dr. PATAKI Nándor elnöki megnyitójában beszámolt a Geotermikus Szakcsoport egyesületi ciklusváltással kapcsolatos megnyitására az OMBKE keretében. Áttekintette a Szakcsoport eddigi tevékenységét és vázolta a további célkitűzéseket. Köszönetet mondott a társegyesületeknek — külön az ETE, az ÉTE, a GTE, a MET, az MFT, az MGE és az MHT vezetőinek és szakértőinek — az eddigi együttműködésért, és delegáltjainak aktív részvételéért az új vezetőségben. Üdvözölte a közös munkába bekapcsolódó új társat, a Termásvíz Hasznosítók Szakmai Érdekvédelmi Egyesületét.

A tanácskozáson elhangzott referátumok:

- dr. ESZTÓ Péter, az MBH elnöke: Jogi zavarok a geotermikus energia hasznosításánál,
- KRISTA István, MOSZ főtanácsos: A termálergia hasznosításáról vállalkozói szemmel,
- dr. KORIM Kálmán ny. főgeológus (dr. LIEBE Pál intézeti igazgató megbízásából): A hazai

termálvízkészlet hasznosításának lehetőségétől,

- HORVÁTH Vera, KTM főtanácsos: A termálvíz hasznosításával kapcsolatos környezetvédelmi kérdésekről és előírásokról,
- BOHOCZKY Ferenc, IKM főtanácsos: A megújuló energiaforrások, különösen a geotermikus energia hasznosításának energetikai kérdéseiről.

A tanácskozás vendége REN XIANG professzor, a hazánkban tartózkodó kínai delegáció tagja, Kína geotermiájának egyik vezetője ismertette geotermiájuk jelenlegi helyzetét, és felhívta a magyar vállalkozók figyelmét a hévízforrásokban gazdag Tibet és a Csendes-óceán térségének rendkívül nagy kutatási lehetőségeire, a munkába történő bekapcsolódásba.

A referátumokat követő véleménycserében dr. TÖRÖK József, OTTLIK Péter, GILA György, VALEZ Gyula, GÓZONY Mihály, SZITA Gábor, SOMMER Péter és mások vettek részt. A tanácskozást elnöki zárás foglalta össze. Az elhangzottakból kitént:

- A hévízhasznosító, nagyrészt mezőgazdasági vállalkozók piaci okokból és az elavult, elhanyagolt berendezések miatt a fennmaradásért küzdenek. Emellett emelkednek az adóterhek. A bányajáradék ellenérdekelte teszi a vállalkozót a hőhasznosításban, ezért célszerű lenne azt eltörölni. A vízkészlet-járadék és a szennyvízbírság célja érthető, mértéke viszont túlzott. Megoldást jelentene a vízvisszatáplálás. Elkerülhetetlen a menthető üzemek felújítása és korszerű új üzemek létesítése. A fejlesztést és annak kockázatát a vállalkozók saját erejükből nem vállalhatják. Ehhez külső műszaki háttér és kedvező finanszírozási lehetőségek szükségesek.
- A bányászati jogi-gazdasági felépítmény hévízhasznosítás szempontjából alkalmazhatatlan. Külön rendezendők a koncepció elvárások. A bányajáradék értelmetlen, helyette a hőhasznosításra célszerű ösztönözni. A bányászati és vízügyi törvényes előírások kettségese feloldandó.
- A hévíztermelés csökken, a vízszint általában stagnál, helyenként emelkedés tapasztalható. Mégis fenn kell tartani a balneológia és az ivóvíz preferenciáját. A hőhasznosítás vízkészlet-járadéka előreláthatólag emelkedik, vízvisszatáplálás szükséges.

- A környezetvédelem szempontjából is hasznos a vízvisszatáplálás, mert mentesíti a szennyvíz- és csatornabírságtól. Az Alföld egyes részein észlelt talajvízszint-süllyedéshez a túlzott hévíztermelés is hozzájárult. Felújításhoz és új üzem létesítéséhez általában előzetes környezetvédelmi engedély, környezeti tanulmány szükséges. A készülő környezetvédelmi törvény szerint a bírság a jelenleginél jóval hatékonyabb és nagyobb lesz, esetenként üzembezárásra és személyi felelősségre vonásra is sor kerülhet. A hévíz vonatkozások még nem tisztázódtak.

- Az energiagazdálkodás terén nemzetközi szervezet is megerősítette, hogy a hazai geotermia perspektivikus. Ilyen esetben az eszközigényes, és hosszú távon gazdaságos fejlesztést igen sok országban geotermikus program s preferatív finanszírozás, sőt külön geotermikus törvény vagy nemzetközi koordinálás segíti elő. Nálunk viszont nem jött létre a fejlesztéshez szükséges — az Országgyűlés által jóváhagyott energiapolitikai irányelvekben megfogalmazott — megfelelő gazdasági környezet. Akadályt jelent a forráshiány, s ráadásul a többszörös (bányászati, vízügyi, környezeti) adóztatás is. A PM szerint a piaci viszonyok kialakulása, a belföldi energiaárak „rendezése” teszi érdekeltté a vállalkozókat a fejlesztésben. Erre belátható időn belül kicsi a kilátás. Meg kell találni az érdekeltég megteremtésének egyik preferatív lehetőségét, számításba véve, hogy

- a geotermikus energia helyi jelentőségű, és nem versenytársa a hagyományos energiahordozóknak, és

- a hasznosítás munkalehetőséget jelent, továbbá importköltség-megtakarítással és környezeti előnyökkel is jár.

A szakértői tanácskozás alapján a Geotermikus Szakcsoport javasolja, hogy a hasznosító és a fejlesztő társaságok és egyesületek érdekvédelmi szervezeteik útján forduljanak az illetékes vezetőkhöz

- a kiemelt fejlesztési célokat meghatározó geotermikus program elfogadása, valamint
- a fejlesztéshez szükséges jogi-gazdasági feltételek megteremtése

tárgyában.

Pogány László
szakcsoporttitkár

AZ IPARI ÉS KERESKEDELMI MINISZTERIUM SAJTÓSZOLGÁLATÁNAK TÁJÉKOZTATÁSA

Az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium Sajtó és Tájékoztatási Önálló Osztálya a tervek szerint a jövőben rendszeres időközönként tájékoztatót jelentet meg a Minisztérium tevékenységéről. E tájékoztatókat várhatóan szerkesztőségünk is megkapja. Célunk, hogy a Magyar Geofizika olvasóit érintő témákat lapunkban ismertessük.

Az 1994. decemberi tájékoztató tartalmazza PÁL László ipari és kereskedelmi miniszternek a Finan-

cial Times „Doing Business in Hungary” konferencián 1994. november 15-én elhangzott Iparpolitikai perspektívák c. előadását. Ebből idézzük a következőket:

„A versenyképes ipari struktúra megteremtése két sarokkövön nyugszik: az egyik a privatizáció, a másik a szerkezetátalakítás. Ezeket tartja szem előtt a magyar kormány az energetikai szektor korszerűsítésekor is.

Magyarország elsődleges energiahordozókban szegény ország. A belföldi kőolajtermelés 20–25%-a, a földgáztermelés 45–50%-a a jelenlegi hazai fogyasztásnak. A jövőben ez az arány várhatóan tovább csökken, a fogyasztás növekedése és a hazai mezők kimerülése miatt.

A 80-as évek végéig az energetikai szektort is alapvetően meghatározta a KGST gazdasági környezete. A beszerzési árak nem kapcsolódtak a világpiaci árhoz, a belföldi árak nem tükrözték az energia előállításának és elosztásának költségeit. Szociálpolitikai megfontolások miatt különösen a lakossági energiaárak voltak alacsonyak. Annak ellenére, hogy az elmúlt négy évben jelentős áremelések voltak — a jelenlegi háztartási gáz- és villamosenergia ár több, mint kétszerese az 1990-es árak — további áremelésekre van szükség ahhoz, hogy a gazdaságilag indokolt költség szintet elérjük.

Az elmúlt négy év alatt elkészültek az energetikai törvények, a privatizáció szempontjából alapvető fontosságú jogi szabályozó rendszer kialakítása gyakorlatilag lezárult.

A *bányatörvény* szerint bányászati kutatás és termelés koncesszió alapján folytatható. A koncessziót pályázaton lehet elnyerni, ezeken belföldi és külföldi társaságok egyaránt indulhatnak. A törvény 2–12%-os bányajáradékot ír elő, amelytől csak kivételes esetekben térhet el az ipari és kereskedelmi miniszter. Az első koncessziós pályázat 1994 nyarán zárult le, öt nemzetközi társaság kapott engedélyt szénhidrogén-kutatásra.

A *gáz- és villamosenergia törvények* kidolgozása során elsőrendű fontosságú a fogyasztói érdekvédelem szabályozása volt. A gáztörvény alapján a szolgáltatók versenyhelyzetbe kerülnek az egyes települések bekapcsolásakor, így várhatóan olcsóbbá és gyorsabbá válhat a gázrendszerbe való csatlakozás. A törvények alapján létrejött *Magyar Energia hivatal* tesz javaslatot a hatósági energiaárak megállapítására, amelyet a fogyasztói és termelői érdekvédelmi szervezetekkel együttműködve a legkisebb költségekre törekedve kell kialakítani. A törvények kötelezik az ár megállapítóját, hogy 1997. január 1-jéig minden kategóriában el kell érni azt a költség szintet, amelynek az üzemeltetési költségeken kívül tartalmaznia kell a tőke költségét, vagyis az értékcsökkenést és a megfelelő szintű nyereséget. A privatizáció szempontjából alapvető fontosságú a kormánynek azon döntése, hogy a gáz és villamosenergia-áremelési ütemtervet november végéig nyilvánosságra hozza.

Mindhárom törvény összhangban van az Európai Közösség jogrendszerével. A törvények a privatizáció kereteit nem determinálják, többféle szervezeti forma képzelhető el a magánosítás után.

A magyar energiapolitika kiemelt helyen kezeli az egyoldalú importfüggőség oldását. Már elkészült a Magyarországot Ausztriával összekötő villamos távvezeték, és megkezdődött a magyar és nyugat-európai

gázrendszert összekötő vezetékszakasz építése is. Tárgyalásokat folytatunk az adriai tengerparton létesítendő folyékony földgáz fogadó terminál és a hozzá kapcsolódó gázvezeték építéséről is. A beruházást a Magyarországgal szomszédos országokkal közösen kívánjuk megvalósítani.

Az ellátás biztonságát növeli az is, hogy több külföldi beruházó kőolajtermék fogadására alkalmas kikötőt kíván építeni a Duna partján.

Ezeknek a beruházásoknak a megvalósításához Magyarországnak elsősorban stratégiai érdeke fűződik, mert elsődleges szállító partnernek — gazdasági, földrajzi okok miatt — továbbra is Oroszországot tekintjük.

Az *energetikai cégek privatizációjának* első feltétele — a társasággá alakulás — még 1991–92-ben megtörtént. A villamosenergia-ipar kétszintű társasággá szerveződött: a Magyar Villamosművek Rt. az Állami Vagyonkezelő Rt.-vel közösen birtokolja az erőmű és az szállító, valamint a szolgáltató társaságok részvényeit.

A privatizáció lefolytatásával a Schroders privatizációs céget bízták meg. Jelenleg folyik a privatizációs stratégia kidolgozása, amelyben választ kell adni arra, hogy az egyes társaságok milyen mértékben értékesíthetők, milyen szerződéses kapcsolat legyen köztük, szabályozni kell-e és ha igen, milyen módon az iparágon belüli árakat. A privatizáció mértékének meghatározásában rendező elv lehet a közszolgáltatásban betöltött szerep. Ennek alapján elképzelhetőnek tartom, hogy kizárólagos állami tulajdonban csak a Paksi Atomerőmű Rt., az Országos Távvezeték Hálózat (azaz az alaphálózat) a Teherelosztóval (vagyis a villamos energiatermelés és fogyasztás egyensúlyát biztosító irányító központtal) és a nagykereskedelmi funkciókat betöltő Magyar Villamosművek Rt. marad. Feltehetőleg a nagyobb erőművekben és az áramszolgáltatókban az állam kisebbségi (25%-os) tulajdont, vagy egy különleges jogokkal felruházott aranyrészvényt tart meg.

A privatizációval kapcsolatban jelenleg is komoly érdeklődés van, elsősorban európai és amerikai szakmai befektetők körében.

A külföldi tőkének nemcsak a már meglévő társaságokban lehet szerepe, hanem az új erőművek létesítésében is. Ebben a vonatkozásban szóba jöhetnek a kisebb teljesítményű gázturbinás erőművek, de az ezredforduló környékén létrehozandó új alaperőmű is. Megjelentek az első vállalkozók: a belga Electrobell cég a Magyar Olaj- és Gázipari Rt.-vel közös erőművet hoz létre Magyarország délkeleti részében.

Az egykori OKGT-ből a háttéripár és a gázszolgáltató kiválása után 1991-ben létrejött a MOL Rt. A levált társaságok közül már privatizálásra került a propán-bután kereskedelem, amelyet a holland-angol érdekeltségű PRIMAGAZ és a francia TOTALGAZ vásárolt meg. A magyar propán-bután-piac több nemzeti társaságnak is remélhetőleg vonzó, pl. ebben az évben alakult meg a Shell Gas Hungary Rt.

A gázszolgáltatók privatizációjának előkészítése több éve folyik a Rotschild privatizációs tanácsadó cég közreműködésével. A jogi és árkérdések megoldása megtörtént, vagy a közeljövőben várható, most már csak kisebb technikai jellegű feladatok vannak hátra. A privatizáció során egy befektető a hat magyar gázszolgáltató közül maximum kettőben szerezhet érdekeltséget. Az áramszolgáltatókhoz hasonlóan az állam hosszabb távon a gázszolgáltatókban is csak kisebb tulajdont kíván megtartani. Eddigi tapasztalatunk szerint a gáziparba elsősorban európai szakmai cégek kívánnak befektetni.

A MOL Rt. nemzeti szénhidrogénipari társaságnak tekinthető, amelynek tevékenysége átfogja a szénhidrogén kutatásától kezdve a nagykereskedelmi tevékenységet, a kőolaj-finomítás egészét, a benzinkúthálózat üzemeltetéséig. Stratégiai jellege miatt a társaságban 50% + 1 szavazatot állami tulajdonban kívánunk megtartani. Ez azonban nem jelenti azt, hogy egyes részeit — pl. az egyik kisebb finomítót — nem lehetne a társaságról leválasztani és 100%-ig privatizálni. A MOL Rt. privatizációs technikája még nem dönt el, elképzelhető, hogy egyes részeibe — pl. a Dunai Finomítóba — közvetlen tőkebevonás lesz. Lehet, hogy a társaság részvényeit stratégiai véglegesítés után a tőzsdén keresztül értékesítjük. A két változat nem zárja ki egymást, egymás kiegészítői lehetnek.

Összefoglalva: a magyar energiapolitika céljának megvalósításához szükséges a külföldi tőke bevonása az iparágba. Ettől várjuk a termelés-szolgáltatás műszaki és minőségi színvonalának emelkedését, az ellátás biztonságának fokozódását. Az 1995. januári árrendezés a megfelelő profitszint elérését biztosítani fogja. Az energetika szinte minden területén — bányászat, erőművek, propán-bután-gáz, áram- és földgázszolgáltatás, kőolajfinomítás, kőolajtermék fogadásához kikötők és tárolók építése — meg akarjuk teremteni a versenyképes, modern szerkezetű termelést és értékesítést."

Az 1994. decemberi tájékoztató a fentiekben részben idézett előadáson kívül még a következő témákkal foglalkozik:

- Sajtóközlemény az ipari termelés alakulásáról
- Belkereskedelmi Tájékoztató 1994. január-szeptember
- A hazai iparjogvédelmi tevékenység alakulása
- Minőségügyi Világnap
- Az idegenforgalom időszerű kérdései
- Tájékoztató a szennyezett fűszerpaprikával kapcsolatos intézkedésekről.

Tóth Lajos

A GEOFIZIKAI TUDOMÁNYOS EGYESÜLETEK VILÁGKATALÓGUSA

A geofizikai egyesületek elnökeinek 1994. évi washingtoni találkozóját követően az AGU (Amerikai Geofizikai Unió), többek között az MGE együttműködésével, elkészítette a világon fellelhető geofizikai tudományos egyesületek katalógusát, amely az MGE Titkarságán, valamint a területi összekötőknél megtekinthető. Terjedelmi korlátok miatt itt csak azon egyesületek nevét szerepeltetjük, melyekre vonatkozóan a jegyzékben részletes adatok találhatóak. (Egyesületünk angol nevén „Association of Hungarian Geophysicists”-ként szerepel).

*Szarka László
alelnök*

A geofizikai egyesületek jegyzéke az angol abc szerint:

African Meteorological Society
Albanian Geophysical Society
American Astronautical Society
American Astronomical Society
American Geophysical Union
American Institute of Hydrology
American Meteorological Society
American Physical Society
American Society of Limnology and Oceanography
American Water Resources Association
Andalusian Institute of Geophysics and Seismic Disasters Prevention, Spain
Argentine Association of Geophysicists and Geodesists
ASEAN Federation of Engineering Organizations

Asia/Pacific Division of The International Association for Hydraulic Research
Association of Engineering Geophysicists, Moscow
Association of Exploration Geophysics, India
Association of Hungarian Geophysicists
Association of Italian Geophysicists
Association of Southeast Asian Marine Scientists
Astronomical Society of Bermuda
Atlantic Centre for Remote Sensing of the Oceans Association, Canada
Australian Geomechanics Society
Australian Institute of Geoscientists
Australian Institute of Physics
Australian Society of Exploration Geophysicists
Australian Society of Soil Science, Inc.
Austrian Mineralogical Society
Austrian Society of Surveying and Geoinformation
Balkans Geophysical Society
Belgian National Committee for Geodesy and Geophysics
Brazilian Geophysical Society
British Hydrological Society
Canadian Association of Physicists, Division of Aeronomy and Space Physics
Canadian Geophysical Union
Canadian Institute of Geomatics
Canadian Meteorological & Oceanographic Society
Canadian Society of Exploration Geophysicists
Challenger Society for Marine Science
Chamber of Geophysical Engineers of Turkey
Chinese Geophysical Society

Chinese Geoscience Union
 Chinese Meteorological Society
 Colombian Association of Seismic Engineering
 Costa Rican Geological Society
 Czech Association of Applied Geophysicists
 Danish Geophysical Society
 Dutch Association for Astronautics
 Dutch Association for Meteorology
 Dutch Commission for Geodesy
 Dutch Hydrological Association
 Dutch Oceanographers Club
 Egyptian Geophysical Society
 Estuarine & Coastal Sciences Association
 European Geophysical Society
 European Union of Geosciences
 European—Asian Geophysical Society
 Finnish Society of Photogrammetry and Remote Sensing
 French National Committee of Geodesics and Geophysics
 Geochemical Circle, the Netherlands
 Geochemical Society, USA
 Geochemical Society of Japan
 Geodetic Society of Japan
 Geological Association of Canada
 Geological Society of Africa
 Geological Society of America
 Geological Society of Australia, Inc.
 Geological Society of Finland
 Geological Society of France
 Geological Society of Israel
 Geological Society of Kenya
 Geological Society of Korea
 Geological Society of Peru
 Geological Society of Spain
 Geological Society of Sri Lanka
 Geological Society of Trinidad and Tobago
 Geological Society of Zimbabwe
 Geophysical Circle, The Netherlands
 Geophysical Institute, Ecuador
 Geophysical Section of the Czech Union of Mathematicians & Physicists
 Geophysical Society of Finland
 Geophysical Society of Peru
 Georgian Geophysical Society
 Geoscience Information Society, USA
 Geoscience Society of Iceland
 Geothermal Research Society of Japan
 German Association for Surveying & Measurement
 German Association for Water Resources & Land Improvement
 German Geophysical Society
 German Meteorological Society
 German Mineralogical Society
 German Society for Photogrammetry and Remote Sensing
 German Soil Science Society
 Hellenic Geophysical Union
 Hungarian Astronautical Society
 Hungarian Hydrological Society
 Hungarian Society of Surveying Mapping and Remote Sensing
 Icelandic Physical Society
 Indian Geophysical Union
 Indonesia Association of Geophysicists
 Institute of Physics, Sri Lanka
 Institution of Surveyors, Australia
 International Society for Mangrove Ecosystems
 Japan Society of Hydrology and Water Resources
 Japanese Association of Groundwater Hydrology
 Japanese Association of Hydrological Sciences
 Japanese Association of Mineralogists, Petrologists & Economic Geologists
 Japanese Society of Limnology
 Japanese Society of Physical Hydrology
 Japanese Society of Snow & Ice
 Joint Association for Geophysics, UK
 Kenya Meteorological Society
 Korean Meteorological Society
 Korean Society of Oceanography
 Korean Space Science Society
 Meteoritical Society, UK
 Meteorological Society, Ireland
 Meteorological Society of Japan
 Meteorological Society of New Zealand, Inc.
 Mexican Geophysical Union
 Mexican Union for Studies of the Quaternary
 Mineralogical Society of America
 National Iranian Geophysical Society
 New Zealand Geophysical Society, Inc.
 New Zealand Hydrological Society
 New Zealand Institute of Physics
 New Zealand Marine Sciences Society
 Norwegian Oceanographers Society
 Oceanographic Society of Japan
 Petroleum Exploration Society of Australia Ltd.
 Physical Society of Peru
 Polish Society of Geophysics
 Portuguese Water Resources Association
 Romanian Society of Geophysics
 Royal Astronomical Society
 Royal Dutch Geological and Mining Engineers Association
 Royal Meteorological Society, UK
 Royal Society of New Zealand
 Science Society of Thailand
 Seismological Society of America
 Seismological Society of Japan
 Shanghai Geophysical Society
 Slovenian Association of Geodesy and Geophysics
 Society for Sedimentary Geology, USA
 Society of African Physicists and Mathematicians
 Society of China Exploration Geophysicists
 Society of Geomagnetism & Earth, Planetary & Space Sciences, Japan
 Society of Icelandic Professional Meteorologists
 South African Geophysical Association
 Swedish Geophysical Society
 Swiss Geophysical Society
 Venezuelan Foundation of Seismological Investigations
 Venezuelan Society of Geologists
 Venezuelan Society of Geophysical Engineers
 Venezuelan Society of Geothermia
 VietNam Geophysical Society
 Volcanological Society of Japan

TÁJÉKOZTATÓ

A MŰSZAKI ÉS TERMÉSZETTUDOMÁNYI EGYESÜLETEK SZÖVETSÉGI KAMARÁJA INTEGRÁLT INFORMÁCIÓS RENDSZERÉRŐL

Fennállásának négy és fél évtizede alatt az MTESZ fokozatosan kiépítette hálózatát a megyékben. Minden megyeszékhelyen — és több más városban is — létrehozta a Tudomány és Technika Házát (TH), helyet adva és megfelelő környezetet teremtve a — több mint 110 ezres nagyságú — 40 országos szakmai egyesület és szövetség helyi szervezetei működéséhez. Jogos az igény, hogy a hatékony munka feltételét jelentő korszerű technikai (irodai, távközlési, számítástechnikai) eszközök, amelyek ma már általánosan elterjedtek, a Technika Házakban is hozzáférhetőek legyenek.

Az MTESZ az elmúlt év elején fontos lépést tett a korszerűsítés, konkrétan a szövetség egységes elveken alapuló online számítógépes hálózatának megvalósítása irányában. Elhatározta, hogy olyan számítástechnikai bázist hoz létre a Technika Házakban, amely az MTESZ tagegyesületei és általában a műszaki értelmiség számára hozzáférést biztosít a hazai és külföldi információs szolgáltatások széles köréhez. Célja szervezeti jellegéből adódóan elsősorban az, hogy tagjai számára a kutatói, illetve vállalkozói tevékenységet segítse. Célja továbbá ezzel is elősegíteni, hogy a Technika Házak a műszaki, gazdasági és természettudományi érdeklődésű szakemberek találkozóhelyeivé váljanak.

1994. II. félévében az MTESZ tíz területi Technika Házában, valamint egy budapesti — a Fő utcai — központban a projekt első fázisaként ún. Információs Pultok kerültek kiépítésre. Az MTESZ pályázatokon erre elnyert forrásaiból egyenként mintegy fél-félmillió forint értékben, első lépésben az alábbi városokban található Technika Házakban építette ki és működteti az Információs Pultokat: Budapest (Fő utca), Eger, Esztergom, Győr, Kecskemét, Miskolc, Pécs, Szeged, Székesfehérvár, Szolnok, Vác.

Az Információs Pultok a számítástechnikai kommunikációs és humán erőforrások együttese, amelyek célja egyedi megrendelésű információs igények közvetlen vagy közvetett kielégítése. „Minibolt” jelleggel üzemelnek, egy fő munkatárssal, néhány négyzetméteres helyigénnyel, egyetlen, erre a célra dedikált számítógéppel és nyomtatóval, a külvilággal telefon modemen tartva a kapcsolatot. A kiszolgáló munkatárs felkészült, fejlett kommunikációs készséggel rendelkező és az információkeresés területén kiképzett. Az Információs Pult feladata, hogy minél nagyobb számban tegye elérhetővé a Magyarországon, illetve külföldön működő információs adatbázisokat és elektronikus szolgáltatásokat. Hardver komponensei: közepes teljesítményű személyi számítógép, CD-ROM olvasó, közepes teljesítményű lézernyomtató, telefonkapcsolatot biztosító modem kártya egy telefon fővonalhoz csatlakoztatva, a TeleDataCast sugárzott adatátviteléhez esetleg egy további „kisebb teljesítményű” számítógép, tévéantennához való kapcsolat, hw/sw adapter. Az alapvető szoftver: DOS, MS-Windows, MS-Word for Windows szövegszerkesztő, MS-Excel táblázatkezelő.

Az integrált számítógépes rendszer (melynek első megjelenési formája az Információs Pult) a szakem-

berek számára szükséges információkat, szolgáltatásokat egyetlen szervezet közreműködésével teszi elérhetővé, egységes informatikai eszközrendszert használva. Ugyanakkor nyitott bármilyen további, akár hazai, akár nemzetközi rendszer bekapcsolására. Az ilyen rendszer egységes felhasználói környezetet nyújt, amihez a hazai információ-szolgáltatók, adatbázis-forgalmazók „igazodhatnak”.

Az Információs Pultokon keresztül elérhető szolgáltatások:

A szolgáltatások lehetnek közvetlenek, amikor is a megrendelő azonnal kézhez kapja a kért információt. Komplexebb igény esetén az Információs Pult feladata, hogy továbbítsa a megrendelő információs igényét egy olyan együttműködő intézményhez (pl. az OMIKK-hoz, OTH-hoz stb.), ahol az professzionális módon kezelhető.

Országos információ szolgáltatókra épülő szolgáltatások:

- Szolgáltatások egyes hazai adatbázisokból
- Üzleti, vállalkozói információk keresése
- Kereskedelmi információk
- Termék és termelési információk
- Szakértői információk szolgáltatása
- Jogi információk
- Adatbázis keresési profilok összeállítása és azok tárolása
- Bibliográfiai szakirodalom kutatás segítése
- Szabadalmi kutatás segítése.

Mindezek biztosítása egyrészt kétoldalú együttműködési megállapodások révén az OMIKK, NETI, OTH, MAK által, másrészt szerződéses formában az IQSOFT Rt., SZÜV, ARCANUM, KERSZÖV révén történik.

A Technika Házaknál felállított Információs Pultok a fenti országos információs szolgáltatókra épülő szolgáltatások mellett gyűjteni fogják a lokális információkra (helyi vállalkozók adatbázisai, TH-rendezvény nyilvántartás, helyi közérdekű információk stb.) és az MTESZ információs bázisára épülő információkat (szakértői rendszer, elektronikus levelezés, elektronikus hirdetőtábla stb.) is, időről időre aktualizálva. Emellett kiegészítő helyi szolgáltatásokra is módot adnak (bérmunka, szolgáltatás hagyományos információforrásból, címlisták, körlevél nyomtatás stb.).

Az elektronikus levelezési szolgáltatás is megvalósult, felhasználva egy központi UNIX-alapú kapcsológépet (a megfelelő szoftvekkal) és az Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program (IIF) Internet hálózati lehetőségét. Az Információs Pultok így bekapcsolódhatnak a nemzetközi információáramlásba. Ennek természetesen oktatási, szervezési, propaganda (PR-marketing) és végső soron finanszális követelményei vannak és lesznek a Technika Házakban.

Az MTESZ pénzügyi lehetőségei függvényében 1995-ben valamennyi Technika Házba történő Információs Pult telepítéssel teljessé kívánja tenni az or-

szágos információs rendszerét. Az 1994-ben telepített 11 Információs Pult féléves működésének tapasztalatai alapján értékeli az MTESZ a hazai adatbázisok szolgáltatásainak korszerűségét és igénybevételének mértékét, dönt a meglévő szerződések megerősítéséről, módosításáról, új adatbázisok szolgáltatásainak igénybevételéről.

1995-ben az MTESZ fontos feladatának tartja, hogy tagegyesületeivel kialakítsa az integrált információs rendszer igénybevételének formáját és megvalósítsa a közvetlen, számítógépes kapcsolódást. Az MTESZ az elmúlt egy év során sokat tett annak érdekében, hogy a Technika Házak országos hálózata útján a műszaki, természettudományos, agrár és

gazdasági szakemberek minél több és minél frissebb információhoz jussanak. Az Információs Pult rendszer kiépítése az első, de nem elhanyagolható lépés ezen az úton, egy kis lépés az informatikai társadalom kiépítésének útján.

Az MTESZ ezúton is köszönetét fejezi ki hálózata kiépítése érdekében eddig végzett munkájáért az IQ-SOFT Intelligens Software Rt.-nek és a BME Internet csoportnak, és a további fejlesztő, hálózatépítő munkában is számít szakmai közreműködésükre.

Szegner László
MTESZ főtanácsos

EGÉSZSÉGESEBB ÉLETÉRT

Európai Egészséggazdasági Alapítvány „Egészség és Gazdaság” nemzetközi konferenciája Budapest, 1995. március 29–30.

Az Egészségesebb Életért Egészséggazdasági Együttműködési Alapítvány 1994 végén a Magyar Orvostudományi Társaságok és Egyesületek Szövetsége, a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségi Kamarája és egy magánszemély által létrehozott kezdeményezés.

„Azon felismeréstől vezetve, hogy bár a legfőbb érték az ember és a legdrágább kincsünk az egészség, mégis a magyarországi, tágabban az egész kelet-közép-európai népesség állapota aggasztó, továbbá, hogy a helyzet csak a különböző szakmák és országok határain túlmenő összefogással és koordinált együttműködéssel orvosolható, az alapítók alapítványt létesítenek ...”

(Részlet az alapító okiratból.)

A valóban hatékony szakmai együttműködés feltevéle a közös információbázis létrehozása, a felmérések, vizsgálatok eredményeinek folyamatos cseréje, a szükséges intézkedések és kezdeményezések összehangolása.

Ennek a kezdeményezésnek a fóruma kíván lenni az Alapítvány által Egészség és Gazdaság címmel megrendezésre kerülő nemzetközi konferencia is. A

szervezők törekvése szerint a budapesti rendezvény induló eseménye egy sorozatnak, amelynek minden évben más kelet-közép-európai ország ad otthont, megalapozva a hosszútávú együttműködést ezen a területen.

A konferencia az egészség és a gazdaság viszonyának átfogó, integrált tárgyalására vállalkozik, neves nyugat-európai és kelet-közép-európai szakértők, döntéshozók részvételével. A programban kiemelt szerepet kapnak a betegségmegelőzéssel, az egészségmegőrzéssel és egészségfejlesztéssel, valamint a gyógyítás kiválasztott területeivel foglalkozó elemzések.

Az alapítvánnyal való együttműködés, a kezdeményezés támogatásának lehetőségeiről és a konferencia anyagáról az alapítvány titkárságán részletes információ kapható: MTESZ Budapest, Kossuth tér 6–8, telefon: 152-3585.

A tájékoztatót beküldte:

az MGE Titkársága